

Hva skaper humoropplevelser hos toddlere?

Bjørnhild Stokke
[kandidatnummer: 54]

Bacheloroppgave
[BDBAC4900]

Heim, April 2023

Bacheloroppgaven er et selvstendig studentarbeid gjennomført ved Dronning Mauds Minne Høgskole for Barnehagelærerutdanning og er godkjent som en del av barnehagelærerutdanningen. Under utarbeidelse av oppgaven har studenten fått veiledning ved DMMH.



DronningMaudsMinne
HØGSKOLE FOR BARNEHAGELÆRERUTDANNING

Innhold

Innhold	2
Kapittel 1 Innledning.....	3
1.0 Innledning.....	3
1.1 Valg av tema og problemstilling.....	4
1.2 Oppgavens oppbygning.....	4
Kapittel 2 Teori	5
2.0 Definisjoner av humor.....	5
2.1 Begreper og perspektiver på humor.....	6
2.1.1 Fenomenologisk perspektiv.....	6
2.1.2 Sosialt perspektiv.....	7
2.1.3 Inkongruens og slapstick.....	7
2.2 De fire dimensjonene i barnehumoren.....	8
2.2.1 Humorforståelse.....	8
2.2.2 Barns verdsetting av humor.....	9
2.2.3 Humorskaping.....	9
2.2.4 Innholdet i barnehumoren.....	9
2.3 Barn-barn relasjon.....	10
2.4 Pedagog-barn.....	10
2.5 Rammeplanen.....	11
Kap.3 Metode	12
3.0 Observasjon og praksisfortellinger.....	12
3.1 Kvalitativ metode.....	12
3.2 Kvantitativ metode:.....	13
3.3 Gjennomføring.....	13
3.4 Etske hensyn.....	13
3.5 Metodekritikk.....	14
3.6 Utvalg.....	15
3.6.0 Barna.....	15
3.6.1 Ansatte.....	15

Kapittel 5 Funn	15
5.0 Humor hos toddlere.....	15
5.1 Humor i forskjellige situasjonskategorier.....	16
5.1.1 Kroppslig.....	16
5.1.2 Slapstickhumor.....	16
5.1.3 Late-som-om-lek.....	17
5.1.4 Musikk og dans.....	18
5.2 Statistikk.....	19
Kapittel 6 Drøfting	19
6.0 Inntoning for humorskaping.....	19
6.1 Overdrivelse, gjentakelse og variasjon.....	20
6.2 Inkongruenshumor.....	21
6.3 Ironi med toddlere?.....	22
6.4 Barn-barn.....	23
6.5 Barn-pedagog(ansatt).....	24
6.6 Små grupper versus store grupper.....	24
6.7 Konklusjon.....	25
Avslutning	26
Referanser	27
Vedlegg	28
Observasjonsskjema for personalet i forbindelse med bacheloroppgaven;.....	28
Informasjon og samtykkeskjema.....	28

Kapittel 1 Innledning

1.0 Innledning

Humor er en viktig del av livet vårt, og er for mange noe grunnleggende. Selv om det er lenger mellom de store latterkrampene nå enn da jeg var barn, skjer dette fremdeles og jeg håper inderlig at det fortsetter. Når du ler så hardt, at tårene renner og magen gjør oppriktig

fysisk vondt, har du en humoropplevelse som gir oss sterk glede, gir gode minner og se tilbake på, og det styrker våre sosiale relasjoner. Smittsomt er det også. En youtube snutt gikk for en tid tilbake hvor en mann på t-banen satte igang et høylytt, ektefølt latterkrampe. Det endte med at samtlige rundt trakk på smilebåndet og flere startet å le. Så lett kan humor spres! Humor, det er noe som oppstår i barnehagen hver dag. Likevel finner jeg lite skrevet om temaet i pensum og i faglitteratur generelt. Dette undrer jeg meg over, for personlig bruker jeg humor og opplever humor flere ganger daglig i barnehagen. Erfaringsmessig har jeg vært både på småbarn- og storbarnsavdeling og humor ble brukt mye i begge aldersgruppene. Humor mellom kollegaer er også viktig for relasjon og arbeidsmiljø. Humor er spenningsløsende og kan hjelpe både barn og voksne til å ha en bedre dag. Humor har en virkning på oss mennesker som gjør at man kan snu vanskelige situasjoner til noe å le av. Jeg husker jeg hadde Sonja Kibsgaard som foreleser på en totimers økt om humor i barnehagelærerutdanningen min. Men utenom det kan jeg ikke erindre noe faglig om akkurat humor i barnehagen. Jeg har lært mye om både lek og drama som jo er nært beslektet, men jeg synes humor spiller en såpass viktig rolle i barnehagen og i livet, at det fortjener å bli løftet fram. I denne bacheloroppgaven skal jeg undersøke hva som skaper toddlernes sine humoropplevelser,

1.1 Valg av tema og problemstilling

Da jeg skulle finne ut tema for bacheloroppgaven i november, hadde jeg ikke bestemt meg for noe enda. Jeg ønsket å skrive om småbarn, for det er i den aldersgruppen jeg jobber med nå, nærmere bestemt toddlerne. Jeg vurderte ulike fenomener jeg observerte på avdelingen og det var mye å velge i. Arbeidsskissen min var vag og jeg var usikker på om temaene var noe jeg virkelig ville skrive om. Faglærere på Dronning Maud anbefalte å skrive om noe du brenner for, noe jeg interesserer meg for og *vil* finne ut av. I januar leste jeg i boka småbarnspedagogikk for å få inspirasjon, og kom over kapittelet "*Småbarns humoropplevelser*" av Frode Søbstad. Da var det som et brikke falt på plass og det var humor på småbarnsavdeling jeg ville undersøke noe om. Det er interessant å se at ett- og toåringer har humoropplevelser sammen, før de har språk, så dette ville jeg se mer på. Hva er det som gjør at toddlerne har humoropplevelser? Er det pedagogene som legger til rette? Er det samspillet mellom barna? Er det hovedsakelig det kroppslige? Etter grubling kom jeg fram til en problemstilling: **"Hva skaper humoropplevelser hos toddlere?"**

Jeg velger og bruke det engelske ordet toddlere da dette omfavner barn i aldersgruppa ett- og toåringer. Dette er et velkjent begrep i faglitteraturen og er blitt anerkjent som et faguttrykk på norsk.

1.2 Oppgavens oppbygning

Oppgaven er delt inn i seks hovedkapitler; Innledning, Teori, Metode, Funn, Drøfting og Avslutning. Disse har igjen underkapitler. Den starter med innledning og valg av tema og problemstillingen min. I teoridelen vil jeg presentere definisjoner og ulike perspektiver på humor, før jeg vil snevre det mer inn mot barnehumor og den kroppslige tilnærmingen. Barnehumorens fire dimensjoner blir fremstilt med toddlerperspektiv, og spesielt toddlerhumor. Teori om barn-barn samspill og pedagog-barn er siste del av teoridelen. Jeg har også valgt å ta med et underkapittel om rammeplanen. Dette fordi jeg anser det som relevant i denne bacheloroppgavens problemstilling. Etter dette presenterer jeg metoden jeg har valgt for å finne svar, og en presentasjon over utvalget mitt.

Funnene blir tolket og analysert. Etterfulgt av drøftingsdelen, hvor jeg skal se om mine funn stemmer eller ikke stemmer overens med teorien, og skal komme med en konklusjon. Tilslutt kommer det en avslutning med en oppsummering av oppgaven.

Kapittel 2 Teori

2.0 Definisjoner av humor

Hva er humor? Humor er noe alle har i ulike former, det er individuelt og samtidig universelt. Det favner mye og det er derfor vanskelig å finne en riktig og dekkende definisjon på hva humor og humoropplevelse er. Både filosofer, psykologer og andre fagfolk har prøvd å lage en i tusenvis av år, men ingen har klart å vise både nok omfang og tydelighet i definisjonen til at den er god nok for alle. Det første Søbstad tar opp i sitt kapittel i Småbarnspedagogikk, er å avklare hva de mener med humor, smil og latter. Han har oversatt humorforsker Paul. E Mcghee(1979) sin definisjon av humor slik:

“Den mentale erfaringen av å oppdage og verdsette lattervekkende, absurde og inkongruente ideer, hendelser eller situasjoner” (Søbstad, 2013, s.178).

Denne definisjonen kan brytes ned i stykker for bedre forståelse. Den forteller oss at først må man oppdage humoren rundt oss. Humorsituasjoner skjer spontant og uventet, og er sjeldent planlagt, så man må være i øyeblikket der det skjer og oppfatte det. Deretter må den kunne *verdsettes* gjennom mentale prosesser og kroppslig med latter og smil. Men hva er det vi oppdager? Hva er morsomt og som definisjonen sier; hva er lattervekkende? Absurde og inkongruente ideer, hendelser eller situasjoner. Absurd er det unormale og rare. Begrepet inkongruens betyr uoverensstemmelse og er et sentralt begrep i humorverden, også innenfor barnehumoren. Begrepet kan forklares som at det er noe som ikke passer inn, det stemmer ikke og er merkelig. Det representerer på en måte noe som er feil og rart. Ofte med store kontraster(motsetninger) eller overraskende elementer.

En annen tilnærming er en operasjonell definisjon som Søbstad også nevner. Operasjonell definisjon er en konkretisering av hva vi synes er morsomt, hvor vi kan gi eksempler. For humor blir derfor *de forhold ved en situasjon som får oss til og le* (Søbstad, 2006, s. 46). I min bacheloroppgave er det hensiktsmessig å anvende en operasjonell tilnærming for å finne svar på problemstillingen, da med observasjon som verktøy. Slik kan jeg få et utgangspunkt til å finne ut hva som skaper humoropplevelser hos toddlere.

2.1 Begreper og perspektiver på humor

I dette underkapitlet vil jeg presentere ulike perspektiver å tilnærme seg småbarnas humoropplevelser på. Dette for å få en bredere innsikt i hva humor er for toddlere. Av faglitteratur er det Frode Søbstad og Gunvor Løkken sine publikasjoner, både hver for seg og sammen, som er mest brukt i denne oppgaven. Sonja Kibsgaard er også anvendt.

2.1.1 Fenomenologisk perspektiv

Å ta et fenomenologisk perspektiv innebærer å forstå toddlernes humor gjennom deres verden, og toddlernes verden blir levd gjennom kroppen. Å ha en fenomenologisk forståelse av små barns humor tar utgangspunkt i disse barnas livsverden og de humoristiske handlingene og hendelsene som skjer i barnas indre og i forhold til der omgivelser (Søbstad, 2013, s. 183).

Toddlerne perseptuelle erfaringer gjennom kroppen er blitt forsket på av flere, og de fleste trekker frem den franske eksistensfilosofen Maurice Merleau-Ponty persepsjonelle fenomenologi. Den argumenterer for en menneskelig kropp som gjennom aktiv,

meningssøkende handling/bevegelse *vet* og forstår (Løkken, 2004, s. 17). Når toddlerne sanser og tolker verden med kroppen, bebor den verden med den. Vi har en medfødt intensjon for å sanse og fortolke verden rundt oss. Jeg siterer Merleau-Ponty fra Løkken(2013); *“Kroppen er våre intensjoners synlig form”* (Merleau-Ponty,1964: 15, Løkken, 2013, s. 32).

Søbstad(2013) trekker også fram Merleau-Pontys synspunkt om at kroppen er vår grunnleggende forståelse av verden (Søbstad, 2013, s. 183). Toddlerne utøver sin kommunikasjon med andre først og fremst gjennom kroppen og dens handlinger. Ord og lyder er også en del av kommunikasjonen, men et mer aktivt bruk av språket kommer senere. Merleau-Ponty filosofi var at kropp og tanke ikke er atskilte, men at kroppen er personlighetens subjekt, og det er gjennom kroppen bevissthet og språk tar form. Hos toddlerne kan man finne intersubjektivitet mellom toddlerkroppene, ikke bare på førspråklig, men også på et førtenkende plan (Løkken,2004, s. 22) Dette gjør at også toddlerne kan kommunisere, dele opplevelser og forstå hverandres mening og handling. Det er også slik toddlerne kan oppdage, forstå og verdsette humor.

2.1.2 Sosialt perspektiv

Den sosiale sammenhengen er viktig for humoren. Hvem har ikke internhumor med søsknene sine, klassen sin, kollegaene, vennegjengen? Det er enkelte vi har det mer moro med enn andre.

De minste barna sitt sosiale samvær kan defineres som å befinne seg på samme sted og oppleve noe som felles. For at det skal kalles samspill, må det en utveksling av følelser, opplevelser, erfaring og ting til. Det må også skje en forståelse av situasjonen, og evne til å tilpasse seg endringer i situasjonen. Ønske om å samhandle oppstår altså ved å være på samme sted, oppleve et fellesskap og kommunisere frem en forståelse (Lefsaaker, 2014, s.79). Det å klare og beherske disse sosiale “reglene” som oppstår når barnet sosialiserer seg med andre barn, er komplekst og er annerledes enn den primære voksenkontakten de er vant med. For toddlerne vil det å erfare og dele humoropplevelser være et nyttig verktøy for å lære seg disse sosiale rammene, og få en opplevelse av å være en del av et fellesskap.

2.1.3 Inkongruens og slapstick

Som beskrevet under definisjoner på humor, er dette et begrep innenfor humor som favner bredt. For å forstå humor, og da toddlernes humor, er det vesentlig å forstå Merleau-Ponty sitt begrep om tvetydighet. Den var viktig i hans filosofi og anså det som et positivt fenomen og

sentralt for å forstå vår eksistens (Grenness,1984, Søbstad 2013, s. 179). Tvetydighet, som betyr uoverensstemmelse, kan overføres til en inkongruenshumor, det som ikke passer inn, er feil, merkelig, absurd og overraskende. Gunvor Løkken(2004, s. 123) beskriver den første humoren i barns liv som *protohumor*, og er barnas første møte med humor. Toddlerstilen og deres humor har mange likhetstrekk med humorvarianten slapstick. Slapstick er blitt definert av humorvitere som fysisk, visuell og lekende humor, ofte utført på en relativ voldsom måte (Gruner, 1997, Løkken, 2004, s. 120). Det er også eksempler på at denne typen humor kan være barnas tidlige opposisjon mot regler for hvordan det er lov å oppføre seg (Løkken, s.122).

Slapstick er sett på som enkel og noe primitiv humor, og flertallet av oss voksne vil muligens se ned på denne, og “mister” den.

Jeg velger å ta utgangspunkt Søbstad (2013, s. 190) tolkning av dette fra Løkken(2001:6) ni slutninger om paralleller til toddlerstilen, men også et punkt(siste) fra boka Toddlerkultur til Løkken(2004, s.121):

Slapstickhumor	Med toddlerstil
Plutselig forsvinning	Borte-tittei i ulike varianter
Full manns ganglag	Toddleren og deres ganglag
Lite grasiøse fall	Markert vilje til å falle
Ute av balanse	skrekkblandet fryd på ujevnt underlag
Hoder som dunker sammen	Ses ofte med intensjon om å ha det artig
Biler som kolliderer	Leker som kræsjer
Søling med mat og drikke	Forekommer ofte og gjerne med hensikt (med et skrått blick på de voksne)
Ødeleggelse	Kaste leker irundt (med lystig mine), rive ned, svømme i det.
Ekspløsjoner	Kaste saker og ting i lufta, la det regne.
Jage-fange	Løperutiner, nå kommer jeg og tar deg

2.2 De fire dimensjonene i barnehumoren

Frode Søbstad er en av mine største bidragsytere i faget humor i denne oppgaven. Han er professor i førskolepedagogikk, og har forsket på barn og humor i over tjue år. Han har sett på de ulike sidene i barnehumoren og delt de inn i fire dimensjoner. Dette er gjort med tanke på barn fra alderen 0-12 år, muligens enda høyere alder. Så den er ikke rettet mot toddlere i så stor grad. Jeg har likevel prøvd å vinkle det inn mot den aldersgruppen.

2.2.1 Humorforståelse.

Som definisjonen til McGhees sier, må humor oppdages. Dette krever intellekt og en viss språklig kompetanse. Utviklingen av humor skjer sprangvis, og det skjer mest mellom tre og sju års alderen. Men småbarn har også humorforståelse, og tross lite ordforråd forstår de mye. Og så er vi mennesker lagd på en slik måte at vi kommuniserer mye gjennom kroppsspråk og stemningsleie. Søbstad trekker frem late-som-om leken med eksempel på snakke i en "telefon", et eksempel jeg har sett selv mange ganger. Dette er en form for lekende inkongruens og humoristisk tilsnitt (Søbstad, 2006, s. 52).

2.2.2 Barns verdsetting av humor

Barnelatter er et godt tegn på humoropplevelse, men man må se på hele barnets uttrykk. Det finnes ulike typer latter, og ikke alle typer er positiv latter. Ved å observere hele barnets mimikk og kroppslige uttrykk kan vi lett se at barnet har det moro. Når vi ler, på ekte, rister kroppen og vi ler ikke bare med stemmen. Søbstad(2006, s. 53) stiller et interessant spørsmål; kanskje er det slik at hele kroppen, og ikke hodet, er det som reagerer når noe morsomt møter oss? Jeg antar at mange av oss husker følelsen av å le så en nesten tisset på seg som barn. Slike opplevelser sammen med andre bidrar til en bedre relasjon og gode minner. Det å verdsette humor med både sinnet og hele kroppen har også en positiv bieffekt, med tanke på stressreduksjon og er spenningsløsende.

2.2.3 Humorskaping

Generelt kan en si at de små barns kroppslige humor er grunnlaget for mange andre former for humor senere (Søbstad, 2006, s.54). Og det er en sterk kontakt mellom kroppslighet og humor. Toddlerne har et begrenset ordforråd, og selv om de kommuniserer med enkle ord og uttrykk, er det den kroppslige humoren som dominerer, sammen med slapstickhumoren. Det er forskning på sammenhengen mellom kreative barn og humor, og det er disse som også

bidrar mest til humorskaping. For å skape humor, må barna ta initiativ til en handling eller uttrykk som kan skape en humoristisk reaksjon fra andre barn. Å rive ned, gjemme seg, falle, søle med mat er eksempler på toddlernes humorskaping og bør bli sett som det i barnehagen.

2.2.4 Innholdet i barnehumoren

Søbstad(2006) har her prøvd å kategorisere barnehumoren i *språklig humor, inkongruens humor, aggressiv humor, tabu humor og barnehumor med samfunnsperspektiv* (Søbstad, 2006, s. 56). For å forholde meg til problemstillingen velger jeg å bare skrive om det som er relevant for toddlerehumoren. Den språklige humoren er ikke så anvendt med toddlere som med større grupper. Men man kan likevel finne eksempler på ord og uttrykk og kanskje også lyder som toddlere bruker i sin humorskaping. Når ansatte sier feil navn på en annen ansatt, blir det forstått som humor og er svært populært. Dette er en gryende start på språklig humor. Tulle med navn, både på mennesker og objekter glir også over i inkongruenshumor. Da kommuniserer vi noe som ikke stemmer, en uoverensstemmelse, og toddlere kan oppdage, forstå og verdsette denne humoren.

Inkongruenshumor er som sagt mye av i toddlerhumoren, spesielt slapstickhumor. Det er der grunnlaget for utvikling av humor starter.

Når det gjelder aggressiv og tabu humor er dette en humor som blir utviklet senere i livet, og ikke under toddlerårene. Enkelte toddlere kan inneha en gryende start på tabu humor, med for eksempel bæsje og tisse og promp. Men de fleste har fremdeles en barnlig åpenhet om dette, og har ikke enda oppdaget at dette ikke er noe man skal snakke høyt om. For dem er det en naturlig ting i livet.

2.3 Barn-barn relasjon

For at et barn skal forholde seg til andre barn, innebærer andre måter å samhandle på, enn sammen med voksne. Det er ikke bare bruk av de velkjente strategiene fra samspeillet med voksne de tar i bruk, men de finner også egne strategier som de utfører på sin egen måte som påfunn i situasjonen der og da (Løkken, 2004, s. 118). Det er mye humor og latter i toddlernes samvær og væremåte. For dem å kunne bidra med humorskaping selv styrker deres selvbilde og sosiale rolle til andre barn. Når de lykkes i å få andre til å le, posisjonerer de seg i barnegruppa fordi de opplever stolthet over å ha skapt noe andre liker (Kibsgaard, 2018, s. 20). For å skape en humoropplevelse, er det visse faktorer som må skje. Løkken trekker frem

disse fire som må til for å få en humoropplevelse barn i mellom; invitasjon til humoristisk samspill, produksjon av humoristisk samspill, felles forståelse og verdsetting av humoren i samspillet (Løkken, 2004, s.117).

Humor i fellesskap kan også betegnes som gruppeglede. Blant toddlere er det Løkken sitt inntrykk at det i og for seg er en dyrkning av fellesskapet barna imellom, og ikke nødvendigvis rettet mot noe eller noen utenfor (Løkken, 2004, s. 122).

2.4 Pedagog-barn

I oppgaven har jeg prøvd å ikke bruke ordet voksen, da det kan ansees som lite profesjonelt. Begrepet pedagog er fristende å bruke, men er alle ansatte pedagoger? Dette vet jeg diskuteres innad i flere barnehager. Jeg har derfor valgt å bruke betegnelsen ansatt eller kollega. Hvilken rolle har vi pedagogene, eller ansatte, i barnas humoropplevelser? For å ta del i småbarnas humoropplevelser, må vi ta barneperspektivet. McGhee(2002) veiledning til foreldre og pedagoger, trekker i første rekke frem voksnes støtte til lek (Søbstad, 2013, s.192). Å utvikle lekkompetanse er en forutsetning for å forstå og skape humor. McGhee trekker også fram anerkjennelse for toddlernes humorforsøk. Toddlerens famlende forsøk på å skape noe morsomt behøver ikke å oppfattes som så veldig morsomt ut i fra et voksent perspektiv, men det er likevel avgjørende at de voksne viser at de verdsetter det barnet prøver på, eksempelvis med latter eller smilende kommentarer (Søbstad, 2013, s. 192). Dette skriver Kibsgaard også om; uten at det flires, ville barns forsøk på tull og tøys falle i grus (Kibsgaard, 2019, s. 20). Derfor er vår rolle som anerkjennende voksen viktig for barnas utvikling av humor. McGhee tilrår at vi gapskratter og leker med språket, fordi vi selv har glede av det, men også fordi det er inspirerende for barna (Søbstad, 2013, s. 193). Når tull og tøys får utvikle seg barn imellom, påvirker det sosiale ferdigheter og kompetanse som åpner for det uforutsette, absurde og morsomme (Kibsgaard,2018, s. 21).

2.5 Rammeplanen

Kunnskapsdepartementet er ansvarlig for utformingen av Rammeplanen for barnehagen, og er et av barnehagens viktigste styringsverktøy. Den gir retningslinjer på hva det pedagogiske arbeidet skal inneholde. Så hva sier rammeplanen om humor? Jeg nileste hele rammeplanen og det var ikke mye jeg fant som var håndfast for humor. Faktisk bare to steder i hele rammeplanen er begrepet humor nevnt, da under Barnehagens formål og innhold:

“Barnehagen skal være en kulturarena hvor barn er medskapere av egen kultur i en atmosfære preget av humor og glede” og,

“Barnehagen skal bidra til at alle barn kan oppleve glede, humor, spenning og engasjement gjennom lek - alene og sammen med andre”. Dette bekrefter mitt inntrykk av hvilken status humor har, etter å ha sett etter teori og i pensumet for barnehagelærer. I boka til Sonja Kibsgaard, Tull og tøys på ramme alvor, skriver hun om endringene fra rammeplanen 2006 til 2017 versjonen. Til tross for at det etter høringsrunde på ny rammeplan ble det bestemt at den nye rammeplanen skulle ha en sterkere vekt på lek, humor og glede, er humor kun nevnt *to* ganger, mens det i rammeplanen fra 2006 nevnes *fem* ganger (Kibsgaard, 2018, s. 16). Det er i Rp 2006 uttrykt at barn har en særegen humor og være viktige kjennetegn på hvordan barna har det i barnehagen. *“Leik, estetiske aktiviteter, humor og kreativitet er fenomen som har med kvarandre å gjere. Leiken til små barn er tett knytt til den særeigne humoren deira. Hos dei yngste barna har humoren først og fremst ein kroppsleg basis og blir vesentleg utvikla gjennom samhandling barna imellom.”* (Kunnskapsdepartementet, 2006, s. 24).

Dette er viktig med tanke på å anerkjenne og se betydningen av småbarns humor, og det er vanskelig å forstå hvorfor dette ikke ble med i Rammeplanen for barnehagen 2017.

Kap.3 Metode

3.0 Observasjon og praksisfortellinger

Mitt metodevalg falt på observasjoner og praksisfortellinger. Hvorfor? Det er en god måte å studere samspill og fenomener som oppstår mellom individer. Det gir et rikt datamateriale som legger grunnlaget for drøfting av problemstillingen. Min utforming av observasjonsskjemaet er en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ tilnærming. Jeg etterspør antall barn som lo i situasjonen, hvor, *hva* var morsomt og kontekst, og om den ansatte selv lo. Selv om det var den kvalitative metoden som var hovedmetoden, hva som skjedde og hva som var morsomt, gir den kvantitative metoden indikatorer på hvor ofte, hvor mange og hvor humoropplevelsene skapes. Observasjonstypen vil jeg si faller inn under loggbok.

Observatøren noterer ned hendelser, små som store og samler dem, man kan velge å observere fritt, eller avgrense observasjonen til bestemte områder (Bergsland og Jæger, 2014, s. 74).

3.1 Kvalitativ metode

Målet med kvalitativ metode er å se fenomener oppstå i sosialt samvær, og deretter fortolke disse. I kvalitativ metode er teksten orientert mot subjektive opplevelser som forteller om opplevd erfaring, og man forsøker der å forstå mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2012, i Bergsland og Jæger, 2014, s. 67). Det kan også kategoriseres i en deskriptiv tilnærming.

Induktiv og deduktiv; en kombinasjon, men heller mer mot induktiv og som skrevet deskriptiv tilnærming. Mine observasjoner og praksisfortellinger, og kollegaer sine observasjoner, ligger til grunn for den kvalitative metoden for å få svar på problemstillingen min. Observasjonene er gjort over tid, og ble sortert i ulike humorkategorier; Kroppslig, slapstick, late-som-om, og musikk/dans, barn-barn, pedagog-barn. De observasjonene jeg har valgt, vektlegges samspillet mellom barna og de ansatte og barna, og omgivelsene.

3.2 Kvantitativ metode:

Jeg endte i tillegg også opp med en kvantitativt resultat, hvor det er registrert antall humoropplevelser, hvor mange andre barn og ansatte som er med i humoropplevelsen, og i hvilket rom det skjer. En utfordring er travle hverdager og studieobjektet er toddlere som krever tett oppfølging. Hvordan få registrert alt? Resultatet ble omgjort til statistikk som viser på ulike måter hva som skaper humoropplevelser hos toddlere.

3.3 Gjennomføring

Jeg snakket med mine kollegaer om problemstillingen og hva som var hensikten med observasjonene på forhånd. Jeg utarbeidet et enkelt observasjonsskjema for mine kollegaer. Det er vesentlig at det er enkelt å ta i bruk og notere på, da jeg faktisk legger beslag på arbeidstiden deres ved å gi dem denne oppgaven. De fikk også en forklaring av skjemaet, og hvordan det skulle brukes. En og en kollega observerte én dag hver i en uke, inkludert meg selv. Valget av å bruke kollegaene mine, var å se om jeg fikk andre perspektiver og funn fra dem, samt å kunne bli observert selv. Jeg har et annet utgangspunkt enn de, siden det er min oppgave og jeg har lest mye teori som gir meg en førforståelse som kan farge observasjonene mine. Slik får jeg frem observasjoner fra kollegaer som har annen førforståelse enn meg, og

får dermed et rikere og mer variert datamateriale. Å møte et fenomen uten å være påvirket av egne forutsetninger og fordommer vil være umulig, da en kan sies å ha tanker om alle fenomener en møter, enten man er bevisst det eller ikke (Bergsland & Jæger, 2014, s. 68).

Vi gjorde det slik at de utførte på forskjellige dager, sånn at vi andre kunne avlaste personen for å gi dem tid til å registrere og skrive stikkord. Jeg hadde en kort samtale med dem på slutten av vakta, hvor vi det kom frem mer informasjon. Mer om dette i metodekritikkkapitlet. I etterkant skrev jeg observasjonene inn på et dokument, og kategoriserte de etter emnene som kom frem i funnene. Deretter var det å finne fellestrekk og tolke frem svar på problemstillingen.

3.4 Etiske hensyn

Jeg leverte ut samtykkeskjema hvor jeg informerte de som er på avdelingen om hva oppgaven min handler om, og hvordan de kan bidra og hva jeg kom til å bruke informasjonen til. Nå har jeg en ufarlig problemstilling og tema, hvor hverken barn eller kollegaer kan få negative konsekvenser av å undersøke. Med mindre det kom frem funn hvor aggressiv humor blir brukt, var det ikke noe annet å ta hensyn til. Alt er anonymisert og kollegaene fikk lese over transkripsjonen og muligheten til å trekke seg uten å oppgi grunn.

3.5 Metodekritikk

Jeg ville gjøre det enklest mulig for kollegaene mine for å fylle ut observasjonsskjemaet. Jeg informerte dem om at det var mulig å utfylle mer i observasjonene i etterkant om det var ønskelig. Flere av dem kom til meg og forklarte muntlig mer nøyaktig om de ulike observasjonene. Noe ble skrevet ned, men mye ble nok glemt i en hektisk hverdag. Skulle ønske jeg hadde satt av 10-15 minutter til en samtale for å gjennomgå observasjonene i etterkant. Men med ulike vakttider, dager og andre forhold ble det vanskelig å gjennomføre.

Den kvalitative undersøkelsen med å tolke observasjonsdata, går mer direkte på problemstillingen. Der kan man tolke *hva* som var morsomt og muligens *hvordan* humoropplevelsen ble til ut i fra kontekst, og få svar på problemstillingen. I observasjonene er reliabiliteten sterk, da fenomenet de observerer er konkret og observasjonene er pålitelige.

Som sagt er fenomenet humoropplevelser, og det er noe man lett kan observere, selv om man ikke får med seg alle. Derfor er praksisfortellingene og observasjonene god data og representerer fenomenet. For å få en validitet i fortolkningen, er nærhet til feltet relevant, noe jeg og mine kollegaer har.

I den kvantitative undersøkelsen, er det noen forhold som er verdt å se på med kritiske øyne. I det kvantitative resultatet kan reliabiliteten være svak. Hver uke er jo ikke lik, ulike faktorer spiller inn på hvor mange observasjoner kollegaene mine fikk tatt. Noen hadde f.eks tidligvakt, og kom ikke i gang med observasjoner før etter frokost og det er sovetid fra halv 12- til nærmere 14, og da er personen ferdig på jobb. En av de ansatte som hadde observasjonsdag sa en smule oppgitt: "Nei, i dag er det ikke noe som er artig!" Sammensetning av barnegruppe, og også ansattes energinivå og humør, kan spille inn om det blir en dag med mye eller lite humoropplevelser. En kollega hadde 3 observasjoner, mens en annen 14. Dette er store sprang og det er derfor vanskelig å måle humor med statistikk, men man kan få noen interessante funn som gir indikatorer som kan drøftes opp imot problemstillingen; Hva skaper humoropplevelser hos toddlere?

3.6 Utvalg

3.6.0 Barna

Barnegruppa jeg valgte som studieobjekter i min bachelor er de jeg har hatt på min avdeling siden høsten 2022. Relasjonen med pedagogene og barna og barn-barn har vært stabil siden høst, som legger et godt grunnlag for trygghet og dermed humoropplevelser.

I observasjonstiden var vi 8 barn. Barna er født i år 2021, og det var to gutter og seks jenter.

3.6.1 Ansatte

Vi startet med tre ansatte i 100 %; assistent, fagarbeider og pedagogisk leder, i tillegg til enda en pedagogisk leder i 40%. Etter februar og mars økte barnetallet (til 10, 2x60%) og det kom en fagarbeider til inn i 40%. Det er mange års erfaring tilsammen, og flere av oss var ny på avdelingen i høst. Min oppfatning av avdelingen er et positivt og godt arbeidsmiljø med fokus på barnets beste. Dette legger også et godt utgangspunkt for å skape humoropplevelser hos barnegruppen.

Kapittel 5 Funn

5.0 Humor hos toddlere

Toddlere og toddlerstilen er komisk, noe klønete, voldsom og egentlig humoristisk i seg selv. Mange, inkludert meg selv, har nok hatt det mye moro på deres bekostning. Men for dem er det deres naturlige måte å være på. Når de betrakter og er sammen med andre barn, er det nok ikke det de tenker på som humor. De vet ikke at ganglaget deres er humor. For å finne svar på problemstillingen må man ta barneperspektivet under observasjonene og tolkningen. Hva var det som var morsomt for barna? Hva skapte humoropplevelsen? Dette måtte jeg ha i bakhodet når jeg skulle bearbeide datamaterialet mitt.

5.1 Humor i forskjellige situasjonskategorier

Det er mange som har forsøkt å kategorisere humor, men humor er så mangesidig og variert at ingen har blitt enige om tydelige, få kategorier. Det er forståelig, for jeg opplevde det også vanskelig i min analyse av observasjonene. Jeg valgte å dele opp funnene i fire ulike kategorier etter å ha studert observasjonene. Det var fire store emner som gikk igjen og fungerte som samlende for observasjonene; *kroppslig*, *musikk/dans*, *slapstickhumor*, *late-som-om*. Flere observasjoner passer inn under flere av disse kategoriene, disse er plassert under kategorien jeg tolker er utløsende årsak til humoropplevelsen. Som f.eks dans til musikk er jo kroppslig, men det er musikken og fellesskapet som skaper humoropplevelsen. Mange av humoropplevelsene var like og gikk igjen fra dag til dag gjennom uka, noe som er naturlig da toddlere er kjent for sin elsk for gjentakelser.

5.1.1 Kroppslig

Som skrevet i teoridelen om filosofien til Merleau-Ponty, er det gjennom kroppen toddlere erfarer verden. Av observasjonene kommer det tydelig fram at kroppen er utgangspunkt for humoropplevelser. I mine funn er det ti observasjoner som jeg har kategorisert som kroppslig humor. I fire av disse er det kiling som er den fremtredende for humoren, og i alle de er det ansatt-barn samspill.

Ved barn-barn relasjon ser jeg det foregår mer på boltrerom, med tumle -og herjelek. Det er også eksempler på fysisk mestring, som gir glede og latter. Barna samarbeider og tar initiativ til selv å lage utfordringer av ustødig underlag, for så å kjenne på og dele mestringsfølelse med andre.

5.1.2 Slapstickhumor

I teoridelen nevnes det toddlerhumorens paralleller med slapstickhumoren. Jeg finner flest eksempler på slapstickhumor i observasjonene. Hele fjorten av dem havnet i denne kategorien. Det er mange eksempler på dette; rive ned klosser, ulike varianter av borte-titt-tei, sette kloss på hodet som faller ned, sparke bort nederste puta så tårnet raser, dissa som treffer meg. Jeg biter meg merke i at flere handler om å *oppdage*, enten seg selv eller de andre barna. Et godt eksempel er denne: *“Ved påkledning til utetid, var to barn ferdig påkledd og sto utenfor. To barn sto i gangen og så ut på de to ute, gjennom et lite, smalt vindu i deres høyde. De oppdaget hverandre, trengte seg sammen pekte og vinket, sa “hei” og lo til hverandre.”*

Speilet er et objekt i flere observasjoner hvor barna oppdager både seg selv og andre med borte-titt-tei varianter. Borte-tittei med pledd over hodet er en klassiker som også er observert. En slags variant av borte-tittei og stiv heks oppstod, da to jenter fant ut at det gikk ann å krype mellom føttene på hverandre. Det som skapte selve humoropplevelsen, var da jenta som krøp under, snur seg og får blikkontakt med den som sto og så ned. Blikkontakt og en inntoning på at nå gjør vi noe rart og gøy sammen kommer fram, og dette gjentar de mange ganger og bytter på.

“Jeg lager tårn av puter og flere barn vil prøve å komme seg til topps. Et barn står på tårnet og jeg støtter henne, før hun detter ned og ler. Ved siden av sitter ei jente og ser lurt på meg, samtidig som hun puffer unna nederste puta så tårnet av puter raser ned. Jenta legger hodet bakover og ler godt, mens hun fortsatt ser på meg.”

Her ser vi en toddler med godt utviklet slapstickhumor. Det er helt tydelig og klart hva hensikten til jenta er, nemlig å rive ned. Hvorfor? Fordi det er artig, og litt ulovlig. Her ser vi barnet tar hun initiativ til å skape humoropplevelse, hun vil dele den med den ansatte. Samtidig kan det tolkes som at hun er i vennskapelig opposisjon mot den ansatte. Det lure blikket forteller oss at hun har planlagt dette før det skjer, og vet at det er “på kanten”. Dette viser også god humorforståelse.

5.1.3 Late-som-om-lek

Lek og humor er nær beslektet. I observasjonene er det flere tilfeller av barn og voksne som later som. Det er seks observasjoner som omhandler late-som-om, og de innebærer både barn-barn og ansatt-barn(a).

Line kommer med en kosekrokodille og later som at den skal "ta meg". "nei nei nei" sier jeg med redd stemme, "krokodilla har skarpe tenner, hjelp!" og småløper unna. Begge vi ler.

Like etterpå går hun og gjør det samme med en annen ansatt, der de også begge ler etterpå.

En annen jente, Mona, hadde observert Line sin lek med krokodillen. Hun gjør det samme med en annen ansatt og begge de ler. Videre går hun å gjør dette mot en far som var der for første gang på tilvenning med sitt barn. Han er med på leken og Mona er strålende fornøyd med å tulle med de voksne.

Krokodilla som er skummel og har skarpe tenner, er en lek ansatte hadde gjort på barna tidligere som barna har kopiert. Det er morsomt å se hvordan de fryder seg med å klare å skremme oss voksne.

En annen observasjon som faller under denne kategorien er late som vi sover-leken.

"Fire barn og jeg på boltrerommet. Et av barna legger seg ned på madrassen og later som det sover, ett annet ser dette og gjør det samme. Jeg legger meg også ned og later som jeg sover. Vi snorker og grynter. Plutselig våkner jeg og kiler de. De ler høyt, og de andre barna blir også med. Dette gjentar vi 5 ganger, hvor de ler mer og mer hver gang jeg bråvåkner. Jeg varierer "sovetiden" for hver runde, noen ganger våkner jeg raskt, andre ganger venter jeg lenge. "

Her er det barnet som tar initiativ til leken, og de andre er oppmerksomme og kanskje de synes dette ser artig ut og henger seg på. I denne leken som skaper humoropplevelse, kommer overraskelsesmomentet inn og forventningen om at noe spennende skjer snart. Gjentakelse er også et moment.

5.1.4 Musikk og dans

"Hvor: avdeling

Antall barn som lo: 5(alle som var der)

Lo du: ja

Barna er veldig glade i musikk og vi har en liten bærbar høyttaler som barna får lov til å holde selv. Favorittsangen, som er grønnsakspisesangen fra Hakkebakkeskogen, kommer på.

Alle barna samles på gulvet rundt barnet som har høytaleren. De danser sakte i de rolige partiene, og der det er et tydelig rytmeskille i sangen ser de forventningsfulle på hverandre før sangen skifter tempo, så trippeløper de og ler mens de utveksler blikk. Ler og klapper til slutt.”

Dette er en observasjon fra en av kollegaene mine. Musikk og dans er en stor del av hverdagen deres. Henger godt sammen med kroppslig kategorien, men jeg valgte å la den få sin egen. Dette for at det er tydelig gjentakende gjennom uka at musikk er en del av hverdagen, og at den skaper humoropplevelser. Det er konkrete sanger som skaper denne opplevelsen, samt fellesskapet i barnegruppa og den voksne aktive rolle. Det er ikke den kategorien som har flest observasjoner, totalt seks, og tre av disse som omhandler barnegruppas favorittsang den perioden; Grønnsakspisesangen. I disse observasjonene kommer det fram at den *hver gang* involverer *hele* barnegruppa som var tilstede den dagen observasjonene er tatt. Her kan vi trekke fram fellesskapet og begrepet “group-glee”. Løkken Funnene viser også at ansatte bruker sang med bevegelser, og danser med barna. Barna lærer raskt bevegelser knyttet til musikk, og dette kan knyttes til Merleau-Pontys perspektiv på kroppen som subjekt, og toddlernes samhandling gjennom kroppen og som preger interaksjonen mellom toddlerne. .

5.2 Statistikk

Observasjoner av humoropplevelser i løpet av en arbeidsuke:

Antall observasjoner på 5 dager: 40, det gir i snitt 8 humoropplevelser pr. dag.

Antall barnelatter registrert i obs.: 94 ganger er barnelatter registrert i humoropplevelsene iløpet av ei uke. (Antall barn registrert i humoropplevelsene).

Antall ganger den ansatte som observerte lo: 24

Hvor skjedde humoropplevelsene?

Boltrerom: 13

Avdeling: 20

Stellerom: 2

Kjøkken: 2

Garderobe: 3

Antall barn-barn samspill: 17

Antall barn(a)-voksen samspill: 23

Kapittel 6 Drøfting

6.0 Inntoning for humorskaping

Eksempelet med de to jentene i garderoben er et nydelig eksempel på både humor og samspill. Her finner vi det Løkken(2006) skriver om, at de er nært opp ansiktet til hverandre. De har blikkontakt og har ansiktene nært hverandre. De kommuniserer med både kroppsspråket og språket sitt, og starter med å utveksler et "hei". Det som utløser selve humoropplevelsen er når de tar på nesetippen til hverandre. Det er tydelig at begge har intensjon å ha det artig sammen. Gjentakelse er også representert, som et virkemiddel for å forsterke humoropplevelsen. Her er det også tydelig blikkontakt, og det kan virke som at blikkontakt er vesentlig for å oppnå humoropplevelser, både mellom barn- barn og barn-voksne. Små barn kan bidra overfor hverandre når de får muligheten til det, og og opptrer på en beroligende og oppmuntrende måte (Løkken, 1996, s.60). Det er også verdt å merke seg at observatøren lar jentene utøve denne sekvensen, i stedet for å avbryte den i en noe travel situasjon. Å se denne intoning som tar form, å ta seg tid til å se om det blir fruktbart, er en viktig del for å styrke relasjonene i barnegruppa. Det viser relasjonskompetanse, og det er nok noe mange ser og gjør uten å tenke over det i øyeblikket. I dette tilfellet var det meg selv som utførte observasjonen, og jeg reflekterte ikke over dette før jeg skrev om det i denne oppgaven.

Praksisfortellingen om Malin, cherroxen og de to jentene, viser også god kunnskap om toddlere og humorkompetanse. Først og fremst sitter hun på gulvet sammen med barna. Så bekrefter hun Line sin grunn for frustrasjonen og bruker overdrivelse, kroppsspråk og lyduttrykk toddlerne forstår som verktøy til å skape humor. I stedet for at Line sin frustrasjon eskalerer til stor frustrasjon og sinne, klarer hun å snu hele situasjonen til en humoropplevelse for både Line og Trine. Det er slike episoder som gjør at jeg tenker på hvorfor det ikke er mer fokus på humor i barnehagen. I aldersgruppen 2-3 år spesielt er det så mange situasjoner som kan snus ved hjelp av humor.

6.1 Overdrivelse, gjentakelse og variasjon

“Tre barn løper etter hverandre og hadde en løype i boltrerom hvor de klatret opp en trapp av puter, og hoppet ned på madrassen. Den ene når igjen en annen og de ser på hverandre når de står sammen på avsatsen. De hopper samtidig ned på madrassen, tumler litt sammen mens de utveksler blikkontakt. Alle tre barna lo. Dette gjentar de flere ganger, og “kræsjer” mer og mer i hoppene. Det tredje barnet blir etterhvert også med på “hoppe-samtidig-leken””.

For å kunne oppdage humorprosesser hos toddlere, handler det om å se på hva de gjør sammen. Observasjonene med de tre som hadde en bane på boltrerommet og hoppet sammen, har mange likhetstrekk med eksempelet, “joggetur”, brukt av Gunvor Løkken(2004, s.119). Vi ser her at de har etablert en fast bane de alle følger, der høydepunktet er å hoppe på madrassen. De har altså en felles intensjon og hensikt med løperunden. Da de endrer rekkefølge, er de oppmerksomme på hverandre og de intoner seg etter forandringen. Dette fører til samspillet som skaper humoropplevelsen. Det viser at barna tar initiativ til, produserer, forstår og verdsetter humor (Løkken, 2004, s.118). Det er også et godt eksempel på Merleau-Ponty sin fenomenologiske perspektiv, med kroppen som et subjekt i humoropplevelsen.

Overdrivelse er typisk ingrediens i slapstick, og er et godt virkemiddel for å skape humoropplevelser hos toddlere. Ved å tydeliggjøre denne overdrivelsen, hjelper barna til å forstå humoren vi formidler. Barna selv kan også ta i bruk overdrivelse, både kroppslig og verbalt.

Gjentakelser er noe toddlere elsker, og er et særtrekk i toddlerstilen. Vi må ikke glemme at deres møte med humoropplevelser er fremdeles nytt, mange ganger etter første gangen hendelsen skjer. Det er gjennom gjentakelse barna kan tone seg inn på hverandres humor og lek. Den enkle strukturen gjør handlingsmåtene og meningen med dem klar for barna, og dermed også lettere å etterligne og gjenta (Løkken, 2004, s. 60).

Variasjon i hendelsen skaper overraskelsesmoment, samtidig som hendelsen er lik i utgangspunktet. Et eksempel er denne observasjonen:

“Jeg har en borte-titt tei lek i lekehuset med to jenter. Huset har åpning på alle sider. Jentene gjemmer seg forventningsfullt i huset. Jeg dukker opp på ulike åpninger i huset og roper Tittei! Barna skvetter, hekkerflirer og klynger seg sammen. De hylar og ler hver gang og det ble bare mer og mer morsomt jo lenger jeg holder på. Dette foregår ca 10 ganger. Det var ekstra morsomt da jeg stakk hodet gjennom hullet i taket”.

Det er flere trekk i observasjonene som kan støttes av teorien fra Søbstad og Løkken. Løkken sin beskrivelse særpreget i toddlerstilen. Denne variasjonen fører meg over til begrepet inkongruenshumor.

6.2 Inkongruenshumor

Inkongruenshumor, og da spesielt slapstickhumoren, er den som er hyppigst å finne i observasjonene. Prinsippet om inkongruens betraktes generelt som et vesentlig humorprinsipp, sammen med gjentakelse, overdrivelsen og variasjonen (Løkken, 2004, s. 122). Dette er den sjangeren toddlerne briljerer i, og det ser også ut at det er i den skapes flest humoropplevelser i. Som tidligere skrevet om Løkken sin teori om protohumor, er det også viktig at vi som jobber med barn anerkjenner denne humoren. Vi bør ta barneperspektivet og la de få utvikle humoren sin, slik som McGhee også trekker frem som en viktig del av grunnlaget for å utvikle humor. I en av observasjonene kommer det tydelig fram at toddlerne absolutt har utviklet en god forståelse av slapstickhumor.

“Heidi” sitter i babydissa ute. Det er vinter og flere er rundt oss. Jeg gir henne stor fart og hun gliser. Jeg begynner og stiller meg nærmere dissa sin svingradius, slik at den og føttene til Heidi treffer meg litt. “Au!” roper jeg og agerer som at jeg blir skubbet bakover. Heidi ler hjertelig. Jeg gjentar dette flere ganger, sikkert ti ganger, og hun ler og ler. Den ene gangen “faller” jeg bakover på bakken. Jenta legger hodet bakover og ler så hun nesten mister pusten.”

Det er allment kjent innenfor barnehageyrke, at det å stå med dissene i barnehagen er monotont, og oppleves kjedelig for den ansatte å stå å “bare” gi fart. Dette er et eksempel på at det trenger ikke være kjedelig. Det og kunne se og ikke minst høre Heidi sin latter og se hennes glede er givende. En sånn latter der toddlerne ler til de mister pusten er nok den beste latteren i verden. Den kan gjøre oss glad på våre mest dystre dager. Det er en grunn til at videosnutter av barnelatter, og da spesielt toddlerne/spedbarn, er enormt populære på youtube. Rive ned tårn som enten er bygd opp av barnet selv eller andre er klassisk slapstick. Dette går merkelig nok bra i denne aldersgruppen, jeg er usikker på hvorfor. Mulig de ikke har kjent på den følelsen enda, at noen ødelegger for den andre. Det kan se ut som at de har fokuset på at selve rivingen er gøy, å ler av hendelsen. Det blir verre når de blir eldre, da blir de lei seg, frustrerte og sinte når noen river ned deres tårn.

Observasjonen med Heidi som sparker bort nederste pute er også noe vi kan se i sammenheng fra teoridelen mellom slapstick-ingrediensene (Løkken og Søbstad) med å søle og grise med mat og ødeleggelse; der det i toddlerstil vil være gjort med hensikt med skrått blikk på den voksne. Dette kan være barnas tidlige opposisjon mot regler for hvordan det er lov å oppføre seg (Løkken, s.122).

6.3 Ironi med toddlere?

En annen observasjon som er verdt å merke seg var mellom barn-ansatt. *“Barnet blir lei seg når det blir gitt beskjed om å ikke ta ut hårstrikket sitt. En ansatt sitter på kne ved siden av barnet. Hun får blikkontakt med barnet, smiler og sier lurt; “Ikke lov å smile!” Den ansatte kommer nærmere barnet, barnet smiler. “Nei, ikke lov å smile!” Gjentar den ansatte og smiler og kiler barnet på magen. Begge ler.”*

For hva er det egentlig den ansatte gjør her? Hun sitter på kne i barnets høyde og ser lurt på barnet samtidig som hun sier; “Ikke lov å smile!” Her bruker faktisk den ansatte ironi, mot et barn på 1 ½ år. Det har blitt sagt at barn ikke har evne til å oppfatte ironi før de er i 8-10 årsalderen. Men NRK refererer i en artikkel til nyere forskning fra språkforsker Falkum(2018) som viser at barn ned til 4-års alderen kan forstå ironi(Årdal, 2018). Nå er det ingen avansert ironi hun bruker, man ville kanskje heller si at “ho tulla”. Det er en setning med motsetninger, og da er det vel ironi? Det er for meg helt tydelig at barnet forstår at den ansatte bruker ironi og vil egentlig at hun *skal* smile. Dette er interessant, og jeg har også erfart enkelte 4-6 åringer som forstår ganske avansert ironi. Det er en del omstendigheter og kontekst her som legger til rette for at barnet forstår den ansattes ironi. Den ansattes kroppsspråk, mimikk og toneleie legger til rette for at barnet “leser” disse tegnene som det motsatte av det den ansatte sier. Hele konteksten bidrar nok også til at barnet enklere forstår. Dette bekrefter Fossum i artikkelen når hun får spørsmålet; “Kan barn lære ironi?” *“Ja, det kan dei absolutt. På eit eller anna tidspunkt lærer jo alle det. Men viss ein er eksplisitt med barn, så trur eg dei kan lære seg dette tidlegare. Ver tydeleg på at tonefallet er annleis. Bruk mimikk, kroppsspråk, og måtar å signalisere at det du seier ikkje skal bli tolka bokstavleg. Slike teikn er barn veldig merksame på.”* Det som også er interessant er at jeg ikke tenkte over at dette er ironi, før lenge etter jeg hadde kategorisert og lest observasjonene mange ganger. En av grunnene kan være at jeg er så “vant” med ironi at jeg ikke la merke til at det ble brukt med en gang, eller så på det som enkelt “tull”.

6.4 Barn-barn

“ Et barn, “Mona”, skulle bli hentet og jeg satt i garderoben og kledde på henne. “Silje” kommer bort å tar på jakken til Mona og legger hodet inntil og koser. Mona koser tilbake. Silje stiller ansiktet sitt tett inntil Mona sitt. De utveksler blikk og smiler, og sier “Hei!” til hverandre. Mona tar på nesetippen til Silje og de ler høyt mens de ser på hverandre. Dette gjentar de fire ganger og ler høyt alle gangene. Avsluttes med en kos.”

Samspillet mellom barn-barn er som skrevet tidligere et viktig element for toddlernes psykososiale utvikling. Det jeg finner i de innsamlede observasjoner og egne praksisfortellinger, er at barnas humoropplevelser sammen, utvikler sosial forståelse og skaper relasjoner. Humorskaping blir til ved hjelp av inntoning mellom barna. Først må ett av barna invitere til humoristisk samspill, blir invitasjonen tatt imot fører det til produksjon og en felles forståelse av humorsituasjonen. Observasjonen viser nettopp dette, og det blir støttet av teorien fra Løkken(2004, s. 117). Verdsetting av humoren påfølges av latter, mimikk og kroppsspråk.

6.5 Barn-pedagog(ansatt)

I observasjonen jeg har valgt å ta med, møter vi fagarbeider “Malin” i et godt samspill med to barn.

Fagarbeider Malin sitter på gulvet sammen med to barn, Line og Trine. De har nettopp fått tilgang på skoene sine i yttergangen. Line får ikke av seg cherroxen, og uttrykker noe frustrasjon. Malin ser dette og sier: “å, sitt den fast? Ska æ hjelp dæ?”

Hun tar i støvelen og drar, samtidig som hun lager lyder som tilsier at hun tar i det hun klarer. Line ler hjertelig av Malins sitt forsøk. Hun ser på Trine som står ved siden av, får blikkontakt og Trine starter også å le. “Nei, den sitt bom fast!” Malin prøver igjen og overdriver enda mer med både lyd og kropp. Jentene ser først på Malin, så på hverandre og ler hjertelig. Dette gjentas en tredje gang, og de ler like godt.

Toddlerne er et takknemlig publikum å underholde. De responderer umiddelbart og er så åpne i sin væremåte og uttrykksmåte. Her bruker Malin overdrivelse og gjentakelse som virkemiddel, noe som er kjente prinsipper for barna.

I observasjonen av den skumle krokodillen, ser vi gode eksempler på at de ansatte (og far på tilvenning) tar barneperspektivet og bekrefter humoropplevelsene toddlerne får. Dette er det McGhee og Kibsgaard også trekker frem i teoridelen.

Egen humor, humør og lekenhet spiller også inn for hvilken rollemodell ansatte i barnehagen er for humoropplevelser. Og som skrevet i teoridelen fremmer McGhee de ansattes humor og væremåte som smittende, og at den ansatte kan snu en vanskelig situasjon til noe hyggelig og morsomt, har en verdifull evne (Søbstad, 2013, s. 193).

Det kommer fram i datamaterialet at Grønnsakspisesangen er barnegruppas favorittsang. For at det skal bli toddlerne sin favorittsang, er de avhengig av å bli eksponert for den flere ganger. De ansatte er også da nødt til å se at dette *er* deres favorittsang, å ha blikket på hva som skjer når den spilles. For at alt dette skal skje er toddlerne helt avhengig av den ansatte for å få tilgang og kjennskap til sangen. Det at de ansatte igjen og igjen setter på musikk og akkurat den sangen, viser respekt og forståelse av toddlerhumoren.

6.6 Små grupper versus store grupper

Når jeg ser på tallene i den kvantitative undersøkelsen min, finner jeg 34 observasjoner hvor gruppene er 1-3 barn(og voksen), og kun 6 der barnetallet er 4 eller mer. I de observasjonene hvor ett barn er involvert er alle i samspill med ansatt, unntatt én observasjon der et barn ler “med seg selv”. Dette er en indikator på hvilken størrelse på gruppene har forutsetning for å få en humoropplevelse. Jo mindre grupper, jo større sjanse for den inderlige, spontane humoropplevelsen. Det må to eller flere for å få en interaksjon og samspill. Dette er det motsatte som Løkken skriver om; Der eksempler på ettåringers gruppeglede viser at terskelen for når noe er morsomt, blir lavere med et økende antall barn til stede, også blant de yngste (Løkken, 2004, s. 117). Hun skriver ikke noe om hva hun definerer som gruppe og hvilket antall hun tenker på, men det jeg ser i mine funn er det motsatte. Humoropplevelsene i de store gruppene virker å ha en funksjon som oppbygging av fellesskapet, hvor humor har en sentral rolle, men muligens ikke hovedrollen? Freud mente at barna gjennom humoristiske fellesopplevelser lærer den sosiale konvensjonen for å le i lag med andre (Kibsgaard, 2018, s. 20). Det kan også være at siden humor opptrer spontant, er det ikke alltid mange i umiddelbar nærhet som kan oppdage den. Unntaket her er jo den funnet med Grønnsakspisesangen, hvor funnene sier at hver gang den kom på, samlet alle barna seg og delte en humoropplevelse. Slike samlinger virker positivt på barnegruppa, og det er viktig for barnehagelærere og finne noe som er samlende. Så får en bare tåle å høre Grønnsakspisesangen daglig i noen uker, og heller nyte det verdifulle det gjør for en barnegruppe. Dette er hva Løkken bekrefter i teoridelen, hvor dyrkning av fellesskapet er i fokus.

En av observasjonene viser derimot til et barn som alene har en humoropplevelse. Det ble observert alene inn på et rom(uten dør) hvor et speil henger på veggen i barnehøyde. Barnet speiler seg og smiler, lener seg utenfor speilet, så tilbake igjen. Ler høyt når hun “oppdager” seg selv igjen i speilet. Det kan diskuteres hvor alene hun er, for en kan tolke det som en borte-tittei lek med seg selv i speilet. Det kan også være at det er barnets tidlige erfaring med speil i barnehøyde og muligheten til å oppdage selv på eget initiativ og premisser.

6.7 Konklusjon

Selv toddlere har utviklet sans for humor, og funnene i observasjonene viser at de er kapable til å ha felles intensjon til å “ha det artig”. De tar initiativ til humorskaping gjennom inspirasjon fra de fysiske omgivelsene, og andre barn og ansatte. Interaksjon og samspill, både mellom toddlerne og toddlerne og de ansatte, er nødvendig for at en humoropplevelse skapes. Der blikkontakt, nærhet og kroppsspråk er de fremtredende funksjonene. For spedbarn er deres første møte med humor, kroppslig som kiling på stullebord og fysisk lek med primært foreldrene. Toddlerens kroppslige væremåte, med å bebo verden med hele seg og dens åpenhet for omgivelsene, er grunnmuren for muligheten med å ta del i fellesskapet og være en aktiv aktør i sin verden. Når de blir toddlere begynner de å skape humor selv. De oppdager inkongruenshumor, alt som er rart, feil, overraskende, overdrevent og klossete oppførsel er typiske tegn på hva som skaper humoropplevelser hos toddlere. Slapstickhumor i toddlerstil, med søling, ødeleggelse, fall, rive ned, rote utover og titalls varianter av “borte-tittei”, er den mest sentral del for det som skaper humoropplevelser hos toddlere. Det at de har enkel humor, skal vi ikke kimse av. Det er utgangspunkt for grunnleggende utvikling i humor, og anerkjenne denne vil bidra til flere humoropplevelser. Ansatte sin rolle er også et sterkt bidrag til å skape humoropplevelse hos toddlere. Både observasjoner og statistikken gir pekepinn på rollen vi har i toddlerens humorutvikling.

Avslutning

Jeg er godt fornøyd med å finne en problemstilling som interesserte meg, og som var givende å undersøke og skrive om. Metoden jeg brukte ga rikt datamateriale, og et grunnlag for å finne svar på problemstillingen min. Etter og analysert datamaterialet, kommer det frem i

funn og drøftingsdelen min. Det var funn som tilsa at jeg kunne forankre empirien min i teori. En god latter forlenger livet, sies det, og etter å ha skrevet denne oppgaven kan jeg si meg fortsatt enig i det. Humor er en overlevelsesmekanisme som kan øke livskvaliteten for både barn og voksne. Den er viktig for vår sosiale omgang og den gir oss gode helseeffekter som et biprodukt. Bare det å tenke på noe morsomt gir stressreduksjon.

Proessen med å skrive oppgaven har vært utfordrende med full jobb, 50 % alenemor, småbruker hvor innspurten til oppgaven havnet midt i lamminga, og endte opp med et kopplam inn på stua siste uke før levering. Men med god hjelp av foreldre, studiegruppa, kollegaer (både nye og gamle), og ikke minst mine to tålmodige barn, kom jeg i mål. Det er en lærerik prosess, og det kreves mye lesing og refleksjon for å forstå og bruke teorien. Kapitlene om funn og drøftingsdelen var utfordrende og skille mellom. Men alt i alt er jeg fornøyd med oppgaven og prosessen rundt den.

Referanser

Bergsland. M. D, & Jæger. H (2014) *Bacheloroppgaven i barnehagelærerutdanningen* Cappelen Damm Akademisk

Kibsgaard. S, (2019), *Tull og tøys på ramme alvor i barnehagen*, Universitetsforlaget

Kunnskapsdepartementet (2017) Utdanningsdirektoratet, *rammeplan for barnehagen, formål og innhold*
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/>

Kunnskapsdepartementet (2017) Utdanningsdirektoratet, *rammeplan for barnehagen, formål og innhold*
<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/barnehagens-formal-og-innhold/lek/>

Kunnskapsdepartementet (2006) Utdanningsdirektoratet, *rammeplan for barnehagen, formål og innhold*
<https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/kd/rus/2006/0015/ddd/pdfv/293087-rammeplan-nynorsk.pdf>

Lefsaker.H. (2014) *Ettåringers sosiale samspill* I Kibsgaard, S. & Sæther,M.(red.) *Barnehagelærerstudentens bacheloroppgave* (s. 70-92) Universitetsforlaget

Løkken, Gunvor (2004) *Toddlerkultur; Om ett-og toåringers sosiale omgang i barnehagen* 8. opplag 2016, Cappelen Damm Akademiske

Løkken, Gunvor (1996) *Når små barn møtes 6.opplag* Cappelen akademisk forlag AS

Søbstad, Frode.(2006) *Glede og humor i barnehagen 3. opplag 2015*, Cappelen Akademisk Forlag

Søbstad, F. (2013) Småbarnas humoropplevelser I Haugen, Løkken og Røthle (Red.) *Småbarnspedagogikk - Fenomenologiske og estetiske tilnærminger* (2. utgave, s. 178-195) Cappelen Damm Akademisk

Årdal, Ole Kristian. (2018, 20.03) Fire år og ironisk, Norsk Rikskringkasting, <https://www.nrk.no/kultur/fire-ar-og-ironisk-1.13970103>

Vedlegg

Observasjonsskjema for personalet i forbindelse med bacheloroppgaven;

“Hva skaper humoropplevelser hos toddlere?”

Navn og dato for observatør:

Antall barn som lo:	Hvor? (boltrerom, avdeling, kjøkken, stellerom, ute, garderobe, vognrom) Hva var morsomt? Stikkord. Hva gjorde barnet/barna og/eller hva gjorde du? (du kan utdype opplevelsene i ettertid om du synes det er nødvendig)	Kryss av om du lo selv

--	--	--

Informasjon og samtykkeskjema

Vil du delta i bachelorprosjektet

«Hva skaper humoropplevelser hos toddlere»?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et bachelorprosjekt hvor formålet er å undersøke hva som skaper humoropplevelser hos toddlere. I dette skrivet gir jeg deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Det er gjort relativt lite forskning på humor i barnehagen og blitt skrevet lite om det i faglitteraturen. Jeg mener humor er en viktig del av barnehagehverdagen, og vil nærme meg temaet ved å undersøke hva som skaper humoropplevelser. Valget av barnegruppa er tatt på bakgrunn av at det er med den aldersgruppa jeg jobber med. Ved å analysere funnene av alle observasjonene og knytte det opp mot relevant teori, vil jeg finne ut hva som kan utløse humoropplevelser på toddleravdelingen vår. Dette kan igjen bidra til økt bevissthet rundt viktigheten av og bruk av humor som pedagogisk verktøy.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning er ansvarlig for prosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du vil bli spurt om å bruke én arbeidsdag til å utføre observasjoner av barnegruppa og deres humoropplevelser. Du vil få et skjema til å notere ned humoropplevelser(latter) mellom barn-barn og barn(a)-voksen. Med stikkord beskriver du hva som var årsaken til det ble morsomt, hvor mange barn var involvert og om du selv lo eller bidro til situasjonen. Avdelingen vil prøve å legge til rette for at du får tid til å observere og notere. Du kan også utdype observasjonene i etterkant om du ønsker det. Om alle vil bli med, blir det observert av én ansatt hver dag i uke 10.

Jeg vil også notere ned praksisfortellinger og observasjoner gjort på avdeling, der du som ansatt kan være en del av.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke ditt

samtykke fram til prosjektets slutt, uten å oppgi noen grunn.

Hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil bare bruke opplysningene om deg til formålene jeg har fortalt om i dette skrivet. Jeg behandler opplysningene konfidensielt og alle navn anonymiseres.

Prosjektet skal avsluttes 31.03.2023

Med vennlig hilsen

Veileder: Mari Westerhus og Signe Marie Hanssen Student: Bjørnhild Stokke

----- Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet "Hva skaper humoropplevelser hos toddlere?" Jeg samtykker til:

- å delta i observasjon og i praksisfortellinger, samt utføre en egen

observasjon. *Dato:*

Siden prosjektet ikke er behandlet av NSD, kan jeg ikke innhente din underskrift. Samtykket blir derfor gitt ved at du krysser av i boksen ovenfor.